

مشاوره شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان را بررسی کردند و سه نیاز آشنایی با مهارت‌های شغلی، آشنایی با مهارت‌های شغلی در رشته تحصیلی و آشنایی با علایق شغلی را مهم‌ترین اولویت نیازهای دانشجویان گزارش نمودند (۸).

مطالعات زیادی در کشورهای مختلف در ارتباط با نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان انجام شده است. اغلب این مطالعات به بررسی نیازهای دانشجویان در زمینه‌های مختلف پرداخته‌اند (۹ تا ۱۴). از جمله، نیوتن (Newton) و همکاران با بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان مهم‌ترین نیازهای دانشجویان را مشاوره در زمینه افسردگی و استرس گزارش کرده‌اند (۹). در مطالعه دیگری در یونان ارزیابی نیازهای مشاوره دانشجویان نشان داد که نیازهای ارتباطی، مدیریت زمان، تصمیم‌گیری و مشکلات زندگی مهم‌ترین اولویت‌های مشاوره دانشجویان بوده‌اند (۱۰). در بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان دانشگاه‌های ترکیه نیز مهم‌ترین اولویت‌های مشاوره دانشجویان نیازهای آموزشی، ارتباطی، رشدی، شغلی و روانی-عاطفی گزارش گردیده است (۱۱ و ۱۲). در مطالعه کریمی (Karimi) و همکاران در کنیا نیازهای شغلی، آموزشی، فردی و مهارت‌های زندگی مهم‌ترین اولویت مشاوره دانشجویان معرفی شده است (۱۳). دوگان (Dogan) نیز با بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان در یک دوره ۱۱ ساله نشان داده است که نیازهای دانشجویان در طول زمان تغییر می‌کند (۱۴).

راهنمایی دانشجویان و کمک به آنان در حل مشکلاتشان و جلوگیری از افت تحصیلی از اهم وظایف دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است و فراهم نمودن اطلاعات لازم جهت اجرای این برنامه مستلزم نیازسنجی و تعیین اولویت‌های مورد نیاز دانشجویان است. از آنجایی که به دلیل تغییرات شرایط زندگی در عصر کنونی نیازهای افراد به ویژه دانشجویان در دانشگاه‌ها و آموزش عالی

راهنمایی در دانشگاه‌ها ضرورت پیدا می‌کند (۱ و ۲). راهنمایی و مشاوره تحصیلی نوعی رابطه فردی و گروهی است که دانشجو را در شناخت استعدادها، علایق، شیوه یادگیری، برنامه ریزی و گسترش تفکر منطقی، تصمیم‌گیری و پذیرش مسؤلیت، ایجاد روحیه همکاری و احترام به عقاید و نظرات دیگران و حل مشکلات آموزشی و انضباطی یاری می‌رساند و به دانشجو کمک می‌کند تا با فائق شدن بر مشکلات تحصیلی خود، با محیط آموزشی دانشگاه سازگار شده و به رشد شخصی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی لازم نایل آید (۳).

دسترسی دانشجویان به خدمات مشاوره تنها منحصر به موقعیت‌های بحرانی نیست، بلکه نظر به گستردگی و پیچیدگی روزافزون زمینه‌های مختلف زندگی، خدمات مشاوره‌ای نیز باید با این پیچیدگی و گستردگی رشد یابد. نیازسنجی، یعنی شناخت دقیق زمینه‌هایی که دانشجویان باید در آن زمینه‌ها راهنمایی شوند. یکی از امور زیربنایی جهت شناسایی و کشف نیازهای واقعی دانشجویان است. تعیین نیازهای اجتماعی، شخصی، تحصیلی و شغلی دانشجویان به برنامه‌ریزی موفق در این زمینه کمک خواهد کرد (۴).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در داخل کشور در حوزه نیازسنجی در ارتباط با آموزش و برنامه‌ریزی‌های آموزشی مطالعاتی صورت گرفته است (۵ و ۶). اما در زمینه راهنمایی و مشاوره تحقیقات چندانی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی انجام نگرفته است. ربیعی و همکارانش در دانشگاه آزاد شهرکرد نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان را در پنج حیطه تحصیلی، شغلی، خانوادگی، رشدی و سازشی مورد بررسی قرار دادند و نشان دادند که اولین و بارزترین نیازهای مشاوره دانشجویان مربوط به افزایش اعتماد به نفس و روش تمرکز حواس و کم‌ترین نیازها مربوط به روش سازگاری با محیط جدید دانشگاه و روش کارآفرینی بود (۷). در مطالعه دیگری، ربیعی و همکاران نیازهای راهنمایی و

ربیعی و همکاران در سال ۱۳۸۸ برای بررسی نیازهای دانشجویان دانشگاه آزاد شهرکرد استفاده شده بود. پایایی آن نیز از طریق آلفای کرونباخ $0/89$ محاسبه شده بود (۸). این پرسشنامه با استفاده از یافته‌های مطالعات مشابه با تغییراتی در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت (۱۹ تا ۱۷). روایی پرسشنامه تجدید نظر شده با استفاده از نظر اساتید رشته‌های علوم تربیتی و مشاوره مورد بررسی گرفت. پایایی آن نیز از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ با اجرا روی نمونه ۲۰ نفری از دانشجویان دانشکده‌های مختلف (که جزء نمونه قرار نگرفتند) برابر $0/92$ تعیین گردید.

این پرسشنامه دارای دو بخش بود. در بخش اول اطلاعات دموگرافیک دانشجویان شامل؛ سن، جنس، محل سکونت، دانشکده و سال ورود به دانشگاه بود. بخش دوم پرسشنامه حاوی ۳۴ گویه بود که نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان را در پنج حیطه شامل: رشد و ارتقای فردی (۸ گویه)، نیازهای شغلی (۶ گویه)، نیازهای آموزشی (۷ گویه)، خانوادگی و ازدواج (۷ گویه) و نیازهای عاطفی-روانی (۶ گویه) مورد پرسش قرار می‌داد. از دانشجویان خواسته شده بود که میزان نیازهای خود را به هر یک از این گویه‌ها مشخص نمایند. مقیاس نمره‌دهی به هر گویه عبارت بود از: شدیداً نیاز دارم (۴)، تا حدی نیاز دارم (۳)، کمی نیاز دارم (۲) و نیاز ندارم (۱) بود. حداقل و حداکثر نمره در حیطه رشد و ارتقای فردی به ترتیب ۸ و ۳۲، در حیطه‌های شغلی و عاطفی-روانی ۶ و ۲۴ و در حیطه‌های آموزشی و خانوادگی و ازدواج ۷ و ۲۸ و در کل پرسشنامه ۳۴ و ۱۳۶ بود.

۴۰۰ پرسشنامه توسط پرسشگرها در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف در طول یک هفته توزیع و بلافاصله بعد از تکمیل شدن جمع‌آوری گردید. دانشجویانی که به طور تصادفی انتخاب شده بودند با همکاری آموزش در هر دانشکده در یک روز دعوت شدند این پرسشنامه‌ها که

به طور مداوم در حال تغییر است و همچنان که نتایج مطالعات نیز دال بر تغییر نیازهای مشاوره دانشجویان در طول زمان بوده است (۱۵ تا ۱۴). نیازهای متفاوت، راهنمایی و مشاوره متفاوت و متناسب را طلب می‌کند و بهبود ارائه خدمات مشاوره مناسب به دانشجویان مستلزم انجام نیازسنجی از مشکلات و خواسته‌های آنها خواهد بود. بنابر این بررسی دوره‌ای نیازهای مشاوره دانشجویان از لوازم مورد نیاز جهت برنامه‌ریزی مناسب در این زمینه است و از آنجایی که تا کنون در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز مطالعه‌ای در این زمینه انجام نگرفته است. پژوهش حاضر با هدف تعیین و اولویت‌بندی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان انجام پذیرفت.

روش‌ها

این پژوهش توصیفی، مقطعی در سال ۱۳۹۲ در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد. جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل به تعداد ۵۹۰۰ نفر بودند که مطابق با فرمول کرجسی مورگان (Krejcie & Morgan) از بین آنها ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه وارد مطالعه شدند (۱۶). در این مطالعه از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شد. این دانشگاه دارای ۷ دانشکده است، لذا در مرحله اول به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، از هر دانشکده صرف نظر از رشته تحصیلی به تفکیک سال ورودی یک کلاس انتخاب گردید. پس از آن با توجه به نسبت دانشجویان هر دانشکده به کل دانشجویان دانشگاه تعداد نمونه مورد نیاز در هر دانشکده تعیین و سپس به روش تصادفی ساده از هر کلاس نمونه متناسب مورد نیاز انتخاب شدند. شرط ورود به مطالعه گذراندن حداقل یک ترم تحصیلی در دانشگاه بود.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه سنجش نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان بود که توسط

بدون نام و مشخصات فردی بود توسط محققین به صورت حضوری در اختیار دانشجویان قرار می‌گرفت و بعد از توضیح هدف از انجام مطالعه و جلب همکاری و رضایت آنان، پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان تکمیل می‌شد.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-16 و از طریق آماره‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار، فراوانی مطلق و نسبی) و آماره‌های استنباطی (آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین نیازهای مشاوره‌ای به تفکیک بومی بودن، محل سکونت و مقطع تحصیلی و ANOVA برای مقایسه میانگین رشته تحصیلی، سال ورود به دانشگاه، شغل والدین و سطح سواد والدین) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۴۰/۲ درصد در مقطع دکتری حرفه‌ای شاغل به تحصیل بودند. ۱۱۰ نفر (۲۸ درصد) رشته پزشکی، ۲۲ نفر (۵/۶ درصد) رشته دندانپزشکی، ۲۵ نفر (۶/۴ درصد) رشته داروسازی، ۸۲ نفر (۲۱ درصد) رشته‌های پیراپزشکی، ۵۸ نفر (۱۴/۸ درصد) رشته بهداشت، ۶۰ نفر (۱۵/۵ درصد) رشته پرستاری و مامایی و ۳۴ نفر (۸/۷ درصد) در رشته‌های توانبخشی مشغول به تحصیل بودند.

از نظر تحصیلات والدین، ۴۷ درصد پدران و ۲۳ درصد مادران دانشجویان مورد بررسی دارای تحصیلات دانشگاهی (بالتر از دیپلم) بودند. از نظر شغل والدین، ۳۵ درصد پدران دانشجویان دارای شغل آزاد و ۳۰ درصد کارمند و ۲۲/۵ درصد بازنشسته بودند و ۷۸ درصد مادران خانه دار و ۱۲ درصد نیز معلم بودند.

دانشجویان بیش‌ترین نیازهای مشاوره را در زمینه‌های رشد و ارتقای فردی و نیازهای شغلی به ترتیب با میانگین $2/71 \pm 0/59$ و $2/69 \pm 0/60$ و کم‌ترین نیاز مشاوره را در زمینه‌های خانوادگی و ازدواج و عاطفی - روانی به ترتیب با میانگین $2/55 \pm 0/62$ و $2/47 \pm 0/66$ اعلام داشتند. خلاصه بخشی از یافته‌های این پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است. در این جدول نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان دسته‌بندی و رتبه‌بندی شده و سپس میانگین نیازمندی به هر یک از زمینه‌ها بر حسب جنس نشان داده شده است.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-16 و از طریق آماره‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار، فراوانی مطلق و نسبی) و آماره‌های استنباطی (آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین نیازهای مشاوره‌ای به تفکیک بومی بودن، محل سکونت و مقطع تحصیلی و ANOVA برای مقایسه میانگین رشته تحصیلی، سال ورود به دانشگاه، شغل والدین و سطح سواد والدین) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

از مجموع ۴۰۰ پرسشنامه توزیع شده، ۹ مورد به دلیل پاسخ‌گویی ناقص حذف گردید. در نهایت ۳۹۱ پرسشنامه (درصد پاسخ‌دهی ۹۷/۸ درصد) که به طور کامل تکمیل شده بود مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از این تعداد ۲۵۷ نفر (۶۵/۷ درصد) دختر و ۱۳۴ نفر (۳۴/۳ درصد) پسر با میانگین سنی $22/1 \pm 2/10$ سال بودند. تعداد ۲۲۴ نفر (۶۱/۲ درصد) از افراد مورد مطالعه بومی استان خوزستان و ۱۴۲ نفر (۳۸/۸ درصد) غیربومی بودند. بیش از نیمی از دانشجویان (۵۹/۸ درصد) در مقطع لیسانس و

جدول ۱: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره نیازهای مشاوره دانشجویان به تفکیک جنس

اولویت نیاز	نیازهای مشاوره‌ای	کل	دختر	پسر	t	p
۱	روش افزایش تمرکز حواس	۳/۰۶ ± ۰/۹۱	۳/۲۳ ± ۰/۸۷	۲/۷۴ ± ۰/۸۹	۵/۱۹	۰/۰۰۰۱
۲	روش مقابله با افکار مزاحم	۲/۸۴ ± ۱/۰۲	۲/۸۰ ± ۱/۰۳	۲/۹۰ ± ۰/۹۹	-۰/۸۴۰	۰/۴۰۲
۳	روش افزایش اعتماد به نفس	۲/۸۱ ± ۱/۰۵	۲/۹۸ ± ۰/۹۸	۲/۴۹ ± ۱/۰۱	۴/۵۳	۰/۰۰۰۱
۴	روش حل تردید و دو دلی	۲/۷۴ ± ۱/۰۲	۲/۸۶ ± ۱/۰	۲/۵۱ ± ۱/۰۲	۳/۱۸	۰/۰۰۲
۵	روش دفاع از حق خود	۲/۶۵ ± ۰/۹۹	۲/۷۲ ± ۰/۹۹	۲/۵۲ ± ۰/۹۷	۱/۸۴	۰/۰۶۵
۶	روش تفکر خلاق	۲/۵۷ ± ۰/۹۵	۲/۷۰ ± ۰/۹۲	۲/۳۱ ± ۰/۹۵	۴/۰۱	۰/۰۰۰۱
۷	روش انتقاد پذیری	۲/۵۴ ± ۰/۹۹	۲/۶۱ ± ۰/۹۷	۲/۴۲ ± ۱/۰۴	۱/۸۲	۰/۰۷۰
۸	روش ارتباط صحیح با دیگران	۲/۴۷ ± ۰/۹۶	۲/۵۳ ± ۰/۹۵	۲/۳۴ ± ۰/۹۸	۱/۸۹	۰/۰۶۰

رتبه و ارتقای فردی

میانگین کل حیطه	۲/۷۱±۰/۵۹	۲/۸۱±۰/۵۸	۲/۵۲±۰/۵۷	۴/۷۰	۰/۰۰۰۱
نیازهای شغلی					
۱	۲/۷۱±۰/۵۹	۲/۸۱±۰/۵۸	۲/۵۲±۰/۵۷	۴/۷۰	۰/۰۰۰۱
۲	۲/۸۳±۰/۹۷	۲/۹۵±۰/۹۴	۲/۵۴±۱/۰۱	۴/۷۰	۰/۰۰۰۱
۳	۲/۷۵±۰/۹۴	۲/۸۳±۰/۸۹	۲/۵۹±۰/۹۹	۲/۴۴	۰/۰۱۵
۴	۲/۷۰±۰/۹۲	۲/۶۲±۰/۸۸	۲/۵۵±۰/۹۷	۰/۷۶۴	۰/۴۴۵
۵	۲/۶۴±۰/۸۷	۲/۶۷±۰/۸۵	۲/۶۱±۰/۹۲	۰/۶۵۲	۰/۵۱۵
۶	۲/۴۳±۰/۹۳	۲/۴۶±۰/۹۲	۲/۳۹±۰/۹۴	۰/۶۳۰	۰/۵۲۹
میانگین کل حیطه	۲/۶۹±۰/۶۰	۲/۷۶±۰/۶۰	۲/۵۴±۰/۵۹	۳/۲۷	۰/۰۰۱
نیازهای آموزشی					
۱	۲/۷۹±۱/۰۳	۲/۸۶±۰/۹۸	۲/۶۵±۱/۱۱	۱/۹۱	۰/۰۵۷
۲	۲/۷۸±۱/۰۱	۲/۹۱±۱/۰	۲/۵۴±۰/۹۹	۳/۴۰	۰/۰۰۱
۳	۲/۶۶±۱/۰	۲/۸۱±۰/۹۷	۲/۳۷±۱/۰۱	۴/۲۱	۰/۰۰۰۱
۴	۲/۶۰±۱/۰۴	۲/۶۹±۱/۰۲	۲/۴۱±۱/۰۶	۲/۵۶	۰/۰۱۱
۵	۲/۵۹±۱/۰۱	۲/۶۶±۰/۹۸	۲/۴۴±۱/۰۴	۲/۰۸	۰/۰۳۸
۶	۲/۳۶±۱/۰۸	۲/۴۱±۱/۰۶	۲/۲۵±۱/۱۰	۱/۴۲	۰/۱۵۸
۷	۲/۳۲±۰/۹۲	۲/۳۹±۰/۹۱	۲/۲۰±۰/۹۴	۱/۹۱	۰/۰۵۷
میانگین کل حیطه	۲/۵۷±۰/۷۱	۲/۶۷±۰/۶۹	۲/۴۰±۰/۷۰	۳/۶۱	۰/۰۰۰۱
نیازهای خانوادگی و ازدواج					
۱	۲/۸۷±۰/۹۳	۲/۰۳±۰/۸۷	۲/۵۶±۰/۹۷	۴/۸۵	۰/۰۰۰۱
۲	۲/۶۳±۱/۰۴	۲/۷۶±۰/۹۷	۲/۳۷±۱/۱۰	۳/۵۴	۰/۰۰۰۱
۳	۲/۵۸±۱/۰۷	۲/۶۶±۱/۰۴	۲/۴۲±۱/۱۰	۲/۱۲	۰/۰۳۵
۴	۲/۴۹±۰/۹۹	۲/۵۵±۱/۰۱	۲/۳۸±۰/۹۷	۱/۵۱	۰/۱۳۲
۵	۲/۴۷±۱/۰۹	۲/۵۶±۱/۰۷	۲/۲۹±۱/۱۲	۲/۳۱	۰/۰۲۱
۶	۲/۴۳±۰/۹۳	۲/۳۸±۱/۰۹	۲/۴۶±۱/۱۰	-۰/۶۲۰	۰/۵۳۵
۷	۲/۴۳±۱/۰۴	۲/۴۶±۱/۰۴	۲/۳۸±۱/۰۴	۰/۷۴۳	۰/۴۵۸
میانگین کل حیطه	۲/۵۵±۰/۶۲	۲/۶۳±۰/۶۱	۲/۳۹±۰/۶۲	۳/۵۷	۰/۰۰۰۱
نیازهای عاطفی-روانی					
۱	۲/۶۷±۰/۹۷	۲/۷۶±۰/۹۲	۲/۴۹±۱/۰۳	۲/۵۹	۰/۰۱۰
۲	۲/۵۸±۰/۹۹	۲/۶۳±۰/۹۷	۲/۴۸±۱/۰۲	۱/۴۴	۰/۱۵۰
۳	۲/۵۱±۱/۰۴	۲/۶۵±۱/۰۲	۲/۲۵±۱/۰۴	۳/۷۲	۰/۰۰۰۱
۴	۲/۴۸±۱/۰۵	۲/۵۷±۱/۰۲	۲/۳۱±۱/۰۸	۲/۳۲	۰/۰۲۱
۵	۲/۳۹±۱/۰۲	۲/۳۴±۱/۰۲	۲/۴۸±۱/۰۱	-۱/۳۱	۰/۱۹۰
۶	۲/۱۹±۰/۹۹	۲/۱۹±۰/۹۸	۲/۱۸±۱/۰۲	۰/۲۲۰	۰/۳۸۵
میانگین کل حیطه	۲/۴۷±۰/۶۶	۲/۵۲±۰/۶۵	۲/۳۵±۰/۶۶	۲/۳۹	۰/۰۱۷

حیطه نیازهای آموزشی، روش صحیح مطالعه. هفت اولویت اول دانشجویان پسر در حیطه رشد و ارتقای فردی، مقابله با افکار مزاحم، افزایش تمرکز حواس، در حیطه نیازهای آموزشی، روش تنظیم وقت، در حیطه نیازهای شغلی، روش سازگاری با یک شغل، روش کارآفرینی و آشنایی با فرصت‌های شغلی و در حیطه

اولویت‌های اول تا هفتم نیازهای مشاوره دانشجویان دختر به ترتیب زیر بود: در حیطه رشد و ارتقای فردی، افزایش تمرکز حواس، افزایش اعتماد به نفس و روش حل تردید و دو دلی، در حیطه خانوادگی و ازدواج، برخورد با مشکلات زندگی، در حیطه نیازهای شغلی، روش کارآفرینی در جامعه و آشنایی با فرصت‌های شغلی، در

خانوادگی و ازدواج، برخورد با مشکلات زندگی بود. مقایسه میانگین نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان به تفکیک متغیرهای مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. آزمون t مستقل نشان داد که نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان به تفکیک متغیرهای بومی بودن (مقادیر p بین $0/22$ تا $0/84$)، محل سکونت (مقادیر p بین $0/12$ تا $0/69$) و مقطع تحصیلی (مقادیر p بین $0/11$ تا $0/54$) تفاوت معنادار آماری ندارد. همچنین مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون ANOVA نیز نشان داد که نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان به تفکیک متغیرهای رشته تحصیلی (مقادیر p بین $0/05$ تا $0/32$)، سال ورود به دانشگاه (مقادیر p بین $0/15$ تا $0/88$)، و شغل والدین (مقادیر p بین $0/06$ تا $0/49$) و سطح سواد والدین (مقادیر p بین $0/22$ تا $0/92$) نیز تفاوت معنادار آماری ندارند.

بحث

این مطالعه با هدف شناسایی و تعیین نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه به منظور برنامه‌ریزی مناسب جهت ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی در دانشگاه‌ها انجام شد. مشاوره و راهنمایی به عنوان بخشی از وظایف مراکز خدمات مشاوره در دانشگاه‌های علوم پزشکی از سال ۱۳۷۴ با هدف کمک به ارتقای فکری و اعتلای توانمندی‌های دانشجویان و جلوگیری از افت تحصیلی آنان در دانشگاه‌ها ایجاد شده‌اند (۲۰). نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بیشترین نیاز دانشجویان در حیطه رشد و ارتقای فردی است که لازم است مسئولین در برنامه‌ریزی‌های آموزشی به این اولویت توجه بیشتری داشته باشند. در این حیطه، روش افزایش تمرکز حواس، روش مقابله با افکار مزاحم و روش افزایش اعتماد به نفس از اولویت بالاتری برخوردار بودند. با عنایت به این که ریشه بسیاری از مشکلات دانشجویان را در محیط دانشگاه می‌توان در مسایل فردی، رشدی و

ارتباطی جستجو کرد، اهمیت نیاز به آموزش در زمینه‌های رشد و ارتقای فردی برای دانشجویان به شدت احساس می‌شود و لازم است مسئولین این مقوله را به عنوان مهم‌ترین نیاز مورد توجه قرار دهند. این نتایج با یافته‌های مطالعات مشابه هم خوانی دارد. ربیعی در پژوهشی، با بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد شهر کرد در سال ۱۳۸۶ روش افزایش اعتماد به نفس و روش افزایش تمرکز حواس را جزء مهم‌ترین نیازهای مشاوره دانشجویان گزارش کرده است. وی در مطالعه خود اعلام نموده است که روش اعتماد به نفس و روش تمرکز حواس به ترتیب با فراوانی $6/68$ و $8/68$ درصد فراوانترین نیاز مشاوره دانشجویان بوده‌اند (۷) که با نتایج مطالعه حاضر هم‌خوانی دارد. یافته‌های مطالعه گیوازولیا (Giovazolias) و نیوتن (Newton) نیز بیانگر آن است که نیازهای رشدی جزء اولین نیازهای مشاوره دانشجویان هستند (۹ تا ۱۰).

نیازهای شغلی دومین اولویت نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان بود که در این حیطه روش کاربایی در جامعه، آشنایی با فرصت‌های شغلی و روش کارآفرینی از اولویت بالاتری برخوردار بود. این یافته با نتایج مطالعه اگبوچوک (Egbochuku) و نیکلاس (Nicholas) که دومین اولویت نیازهای مشاوره دانشجویان را نیازهای شغلی گزارش نموده است (۲۱ تا ۲۲)، همخوانی دارد. دوگار (Dogar) نیز در پاکستان با بررسی نیازهای مشاوره دریافت که دانشجویان مهم‌ترین اولویت مشاوره را نیازهای شغلی اعلام نموده‌اند (۲۳) که تا حدودی با نتایج این مطالعه هماهنگی دارد. این یافته با نتایج مطالعه ربیعی و همکاران که نیازهای شغلی اولویت پایینی داشته‌اند (۷)، تفاوت دارد. دلیل تفاوت می‌تواند نوع جامعه مورد پژوهش باشد، جامعه مورد پژوهش آن مطالعه، دانشجویان دانشگاه آزاد با رشته‌های مختلف بودند که با جامعه

پژوهش ما تفاوت داشتند. در پژوهش رفیعی و همکاران نیز نیازهای مشاوره دانشجویان رشته‌های دام‌پزشکی و کشاورزی متفاوت بوده است (۸). در تحلیل این یافته می‌توان چنین بیان کرد که تفاوت در نیازهای شغلی دانشجویان حاکی از تفاوت نیاز بر حسب رشته تحصیلی و شغل مورد نظر آنان در آینده است.

دانشجویان سومین اولویت نیازهای مشاوره را مسایل آموزشی اعلام نموده‌اند و در این ارتباط روش تنظیم وقت، روش صحیح مطالعه و روش ایجاد انگیزه درس خواندن از اهمیت بیشتری برخوردار بوده‌اند. نتایج برخی مطالعات نشان داده است، رویکردهای مطالعه و یادگیری و مدیریت زمان از مشکلات اساسی بیش‌تر دانشجویان در دانشگاه‌ها بوده و از عوامل ناکامی دانشجویان در تحصیل معرفی گردیده است (۲۴ تا ۲۶)؛ این امر ضرورت توجه مسئولان را در چاره اندیشی برای رفع این مشکل نشان می‌دهد. در مطالعات انجام شده توسط گیوازولیا (Giovazolias)، نیوتن (Newton) و گونری (Gureri) نیز نیازهای آموزشی به عنوان سومین اولویت گزارش شده‌اند (۹ و ۱۰ و ۱۵) که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد. آتیک (Atik) و اگبوچوک (Egbochuku) در ترکیه و نیجریه نیازهای آموزشی را اولین اولویت مشاوره دانشجویان گزارش نموده‌اند (۱۲ و ۲۱) که تا حدودی با یافته‌های مطالعه حاضر تفاوت دارد. دلیل این امر می‌تواند به علت متفاوت بودن شرایط فرهنگی و اجتماعی حاکم بر دانشگاه‌ها، مقررات آموزشی و روند امور آموزشی در آن مؤسسات آموزشی باشد.

در این مطالعه نیازهای عاطفی-روانی در اولویت بعدی قرار داشتند. اولویت‌بندی نیازهای عاطفی-روانی در مطالعات انجام شده توسط پژوهشگران متفاوت بوده است. این حیطة در برخی مطالعات به عنوان مهم‌ترین نیاز مشاوره دانشجویان و در برخی دیگر اولویت متوسط یا کمی داشته است (۸ تا ۱۰ و ۱۲). تفاوت در

یافته‌های مطالعات مختلف می‌تواند به عوامل فرهنگی و اجتماعی حاکم بر آن دانشگاه‌ها و همچنین حجم و ترکیب جنسیتی نمونه‌های مورد بررسی بوده باشد. بعلاوه با توجه به روش انجام این مطالعات که از طریق پرسشنامه و خود اظهاری توسط دانشجویان بوده است، احتمالاً برخی دانشجویان به دلایل مختلف نیازهای عاطفی-روانی خود را به طور کامل گزارش ننموده‌اند. گیوازولیا در بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان یونانی گزارش نموده است که آن دسته از دانشجویان که مشکلات عاطفی-روانی داشته‌اند نگرش منفی‌تری نسبت به مراکز مشاوره دانشجویی داشته و مراجعه کم‌تری به این مراکز جهت حل مشکلات خود داشته‌اند (۱۰).

نیازهای مشاوره در حیطة خانوادگی و ازدواج از نظر دانشجویان مورد بررسی کم‌ترین اولویت را داشت. از آنجایی که به دلیل تراکم برنامه درسی و مشکلات جنبی در طول دوران تحصیل در دانشگاه دانشجویان فرصت زیادی برای پرداختن به مسایل خانوادگی و ازدواج را ندارند و از طرفی آمار دانشجویان متأهل در دانشگاه کم است؛ احتمالاً تعداد دانشجویانی که با این مشکلات مواجه باشند و به این نوع مشاوره‌ها نیازمند باشند قابل ملاحظه نیست. بنابراین طبیعی است که نیازهای مشاوره‌ای اظهار شده توسط دانشجویان در این حیطة وزن بالایی نداشته باشد. شاید به همین دلیل نیازهای مشاوره خانوادگی و ازدواج در بیش‌تر مطالعات انجام شده به عنوان یک حیطة مورد بررسی قرار نگرفته و پژوهشگران به آنها اشاره نکرده‌اند (۱۰ تا ۱۵).

یافته‌های دیگر این مطالعه نشان داد که در بیش‌تر موارد بین نیازهای مشاوره دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد و سطح تقاضای دانشجویان دختر برای مشاوره از دانشجویان پسر بیش‌تر بوده است. نتایج مشابه با یافته‌های پژوهش حاضر در مطالعات گیوازولیا (Giovazolias) و نیوتن (Newton) نیز گزارش شده است. ارزیابی نیازهای مشاوره دانشجویان

می‌توان برای حل مشکلات دانشجویان و جلوگیری از افت تحصیلی آنان برنامه‌ریزی کرد. بنابراین، با توجه به یافته‌های مطالعه توصیه می‌شود با استفاده از مشاورین مجرب و کارآموده برنامه‌ها و کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های مختلف به ویژه افزایش اعتماد به نفس و تمرکز حواس، روش سازگاری با محیط دانشگاه، روش برخورد با مشکلات زندگی و روش صحیح مطالعه و تنظیم وقت جهت دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه طراحی و اجرا شود و با انجام نیازسنجی مداوم نیازهای واقعی مشاوره دانشجویان شناسایی و در آن راستا برنامه‌ریزی صورت گیرد.

از نقاط قوت این مطالعه می‌توان به نرخ پاسخ‌دهی بالای دانشجویان به پرسشنامه و استفاده از دانشجویان ورودی‌های مختلف و دانشکده‌های مختلف اشاره کرد و از محدودیت‌های این مطالعه این که جمعیت مورد بررسی فقط دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بوده‌اند و لذا تعمیم نتایج این مطالعه برای دانشجویان سایر دانشگاه‌ها باید با احتیاط صورت پذیرد.

نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه نشان داد که نیازهای مشاوره در حیطه‌های رشد و ارتقای فردی و شغلی دارای بیشترین اولویت بوده و ضروری است دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در راستای فراهم نمودن زمینه‌های رشد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان و جلوگیری از افت تحصیلی این عوامل را در طراحی برنامه‌های مشاوره دانشجویی در دانشگاه مورد توجه قرار دهند. برخی تفاوت‌ها بین یافته‌های این پژوهش و سایر مطالعات نشان می‌دهد که شرایط فرهنگی و اجتماعی می‌تواند روی نیازهای مشاوره دانشجویان موثر باشد و بررسی‌های مشابه در این ارتباط می‌تواند روشنگرانه باشد. همچنین انجام نیازسنجی‌های مشاوره به طور

در این دو مطالعه نشان داد که نیازهای مشاوره دختران بیش‌تر از پسرها بوده است. دانشجویان دختر رضایت کمی از شرایط و محیط زندگی داشته، افسردگی و استرس بیش‌تر و سلامت روانی کم‌تری را تجربه کرده و نیاز بیش‌تری به مشاوره و راهنمایی احساس می‌کنند (۱۰ و ۹). دوگان (Dogan) نیز با بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان طی یک دوره ۱۱ ساله در ترکیه خاطرنشان کرده است که دختران تمایل بیش‌تری جهت استفاده از خدمات مشاوره‌ای دارند. وی نگرش مثبت دخترها نسبت به مراکز مشاوره را علت تقاضای بیش‌تر آنان معرفی می‌کند و معتقد است پسرها تقاضای مشاوره و مراجعه به مراکز مشاوره را نشانه ضعف خود می‌دانند و به همین دلیل نگرش مثبتی به مراکز مشاوره دانشجویی نداشته و کم‌تر نیازهای مشاوره خود را اظهار کرده و جهت طرح مشکلات خود نیز کم‌تر به این مراکز مراجعه می‌کنند (۱۴). به نظر می‌رسد علل تفاوت نیازهای مشاوره دانشجویان دختر در ایران شرایط خاص فرهنگی جامعه و وابستگی بیش‌تر آنان به خانواده و احساس نیاز آنان به نقش حمایتی خانواده در مقایسه با دانشجویان پسر که آزادی و استقلال بیش‌تری دارند، بوده باشد. گونری (Guner) و همکاران نیز در بررسی نیازهای مشاوره دانشجویان در ترکیه اولویت نیازهای مشاوره دانشجویان دختر را بیش‌تر مشکلات فردی و حمایتی گزارش نموده و نقش خانواده و زمینه‌های فرهنگی را از عوامل اصلی آن معرفی نموده‌اند (۱۵).

پژوهشگران معتقدند نظر خواهی مستمر از دانشجویان در باره کیفیت خدمات مشاوره‌ای و نیازسنجی ادواری به عنوان یک راه‌کار اساسی جهت موفقیت مراکز خدمات مشاوره در سطح دانشگاه‌ها در حل مشکلات دانشجویان باید مورد توجه جدی مسئولین قرار گیرد (۲۷ و ۲۸). لذا انجام نیازسنجی در دانشگاه‌ها جهت تحقق این مهم باید به عنوان بخش مهمی از این برنامه اجرایی شود.

با بهره‌گیری از نتایج این مطالعه و مطالعات مشابه

دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بود. بدین وسیله از معاونت محترم پژوهشی، مدیریت محترم مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه و کلیه دانشجویانی که در انجام این مطالعه ما را یاری نمودند قدردانی می‌گردد.

ادواری می‌تواند با کشف نیازهای واقعی دانشجویان در طراحی مناسب و کاربردی برنامه‌های مشاوره نقش مهمی ایفا کند.

قدردانی

این مقاله بر گرفته از نتایج طرح تحقیقاتی مصوب

منابع

1. Diba Vajari M, Ghaedi Y, Hosseinian S. [A study on guidance needs of Tehran high school students]. Quarterly Journal of Educational Innovations. 2012; 10(40): 131-48. [Persian]
2. Shakurnia A, Mohtadi AR, Elhampour H. [Students' Problems Presented upon Attending in The University Counseling Centers of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13(5): 424-434. [Persian]
3. Sam S, Seyfi S, Ehsani M, Pourghasem M. [Academic counselors' attitude toward university counseling and counselors duties; Babol dental school]. Scieintific Journal of Educational Strategies in Medical Sciences. 2012; 5(2): 83-88. [Persian]
4. Prajapati SH, Kahn RF, Stecker T, Pulley LV. Curriculum Planning: A Needs Assessment for Complementary and Alternative Medicine Education in Residency. Fam Med. 2007; 39(3): 190-4.
5. Dadgostarnia M, Vafamehr V. [Assessment of training needs of students' clinical skills prior to entering the clinical course and Impact of preliminary courses of training clinical skills on students]. Iranian Journal of Medical Education. 2014; 14(1): 52-63. [Persian]
6. Omid A, Yamani N, Heidari K, Moghadas T, Mousavi A. [Educational Needs of General Practitioners Who Enrolled as Family Physicians in National Family Medicine Program and Referral System]. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13(6): 470-9. [Persian]
7. Rabiei M, Salehi Najfabadi R, Siadat S. [Study of Counseling and supervision needs of the students of Share-kord Islamic Azad University]. Counseling Research & Developments. 2007; 6(22): 89-106. [Persian]
8. Rafiei A, Baghban I. [Survey on career Counseling and supervision needs of the students of Isfahan University]. Quarterly Journal of Career & Organi- zational Counseling. 2007; 1(1): 75-93. [Persian]
9. Newton FB, Angle SS, Schuette CG, Edder SC. The assessment of college student need: first step in a prevention response. The personnel and guidance Journal. 1984; 62(9): 537-43.
10. Giovazolias T, Leontopoulou S, Triliva S. Assessment of Greek University Students' Counseling Needs and Attitudes: An Exploratory Study. International Journal for the Advancement of Counselling. 2010; 32(2): 101-116.
11. Ulusoy YÖ, Varlıkl G, Dağ F, Sahraç Ü, Turan H. Determination of the needs of university students for psychological counseling and guidance services: The case of Kocaeli University, Turkey. Educational Research and Reviews. 2014; 9(10): 286-93.
12. Atik G, Yalcin I. Counseling Needs of educational sciences students at the Ankara University. Procedia social and behavioral sciences. 2012; 2(2): 1520-26.
13. Karimi J, Muthaa G, Bururia D, Karimi V, Mburugu B. Assessment of Counselling Needs among Students in Kenyan Universities. Journal of Education and Practice. 2014; 5(12): 36-44.
14. Dogan T. A long-term study of the counseling needs of Turkish University students. Journal of counseling & development. 2012; 90(1): 91-6.
15. Guneri OY, Aydin G, Skovholt T. Counseling needs of students and evaluation of counseling services at a large Urban University in Turkey. International Journal for the advancement of counseling. 2003; 25(1): 53-63.
16. Krejcie RV, Morgan DW. Determining Sample Size for Research Activities. Educ Psychol Meas. 1970; 30: 610-7.

17. Nyutu PN. The development of school counseling needs scale (SCNS) [Dissertation]. University of Missouri-Columbia. [Cited 2015 January 04] Available from: http://books.google.com/books/about/The_Development_of_the_Student_Counselin.html?id=RKUraZei32sC
18. Goh M. An Exploratory Study of Singaporean Students' Counseling Needs and Attitudes Towards Counseling in Higher Education. AARE Conference, Singapore; 1996.
19. Smadi AA. United Arab Emirates University Counseling Needs Questionnaire. *School Psychology International*. 1998; 19(4): 351-360.
20. Daroonparvar D. [Barrasiye masael va moshkelat daneshjouyi va taesire an bar pishrafte tahsiliye daneshjouyane daneshgahe azade eslamiye vahede firouzkouh]. *Quarterly scientific Journal of Management*. 2005; 2(4): 58-64. [Persian]
21. Egbochuku EO, Akpan SN. An assessment of counseling needs of Nigerian University Graduate students. *European Journal of Economics, Finance and administrative sciences*. 2008; 11: 66-73.
22. Nicholas L. Personel, career, and learning skills needs of first year University students. *International Journal for the advancement of counseling*. 1995; 18(1): 33-37.
23. Dogar AH, Azeem M, Majoka MI, Mehmood A, Latif S. Need Assessment of Students' Guidance and Counseling. *British Journal of Arts and Social Sciences*. 2011; 1(2): 108-124.
24. Motlagh M, Elhampour H, Shakurnia A. [Factors Affecting Students' Academic Failure in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2005]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 8(1): 91-99. [Persian]
25. Shakurnia A, Ghafourian Boroujerdnia M, Elhampour H. [Comparing the Medical Students' Approaches to Study and Learning in Pre-clinical and Clinical Stages of Study]. *Journal of Strides in Development of Medical Education*. 2013; 9(2): 132-142. [Persian]
26. Shahrabadi E, Rezaeian M, Haghdoost A. [The Relationship of Study and Learning approaches with Students' Academic Achievement in Rafsanjan University of Medical Sciences]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014; 13(10): 860-868. [Persian]
27. Astramovich RL. Needs Assessment: A Key Evaluation Tool for Professional Counselors. 2001. [Cited 2014 Sep 18]. Available from: http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas11/Article_41.pdf
28. Shakurnia A, Asadollahi P, Elhampour H, Khodadadi A. [Present and Desired Status of Student Counseling in Opinions of AJUMS]. *Jundishapur scientific medical journal*. 2011; 10(5): 469-79. [Persian]

Guidance and Counseling Needs of Students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences

Abdolhussein Shakurnia¹, Hajar Borvayeh², Hussein Elhampour³

Abstract

Introduction: Identification of counseling needs of students paves the way for better organizing the process of counseling and guidance of students in university. This study aimed to determine the counseling needs of students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2013.

Methods: This cross-sectional descriptive study was performed on 391 students of Jundishapur University of Medical Sciences. Data collection tool was a self-administrated 4-point scaled questionnaire including 34 items which asked students' opinions on their needs to counseling and guidance in different areas. Validity of the questionnaires was confirmed by content validity and its reliability was confirmed using Cronbach's Alpha Coefficient. The data were analyzed by SPSS software using t-test and ANOVA.

Results: The mean of counseling need priorities, in order of importance, were: personal development (2.71 ± 0.59), vocational needs (2.69 ± 0.60), educational needs (2.57 ± 0.71), family and marriage needs (2.55 ± 0.62), and emotional-psychological needs (2.47 ± 0.66). Counseling needs of female students were significantly greater than male students in all areas ($p < 0.05$). No significant difference was found between indigenouness, field of study, year of admission, job, parents' education and the counseling needs of student ($p > 0.05$).

Conclusion: Results showed that personal development and vocational needs were the most important counseling needs of students; it is therefore recommended that universities and higher education institutes consider these factors in designing university counseling programs in order to facilitate students' academic achievements and to prevent their academic failures.

Keywords: Needs assessment, counseling, guidance, student

Addresses:

1. (✉) Instructor, Department of Immunology, Faculty of Medicine, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran. E-mail: shakurnia@yahoo.com
2. BS in Anesthesiology, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran. E-mail: borvayeh.hajar@yahoo.com
3. Instructor, Department of Educational sciences, Faculty of Psychology & Educational Sciences, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran. E-mail: elhampour@yahoo.com